

Inledning

I backspegeln kan valrörelsen 2022 komma att uppfattas som ovanligt kort. Alternativt kan valrörelsen sägas ha pågått sedan den besvärliga regeringsbildningen 2018 som tog historiskt lång tid – hela 134 dagar.

Den utdragna processen blev också inledningen på en mandatperiod med regeringskriser, stenhårda budgetförhandlingar, statsministerbyte, en global pandemi, ökande samhällsklyftor och rekordmånga döds-skjutningar. När den fjärde vågen med kraftig smittspridning av covid-19 började klinga av i början av året såg det, under en kort period, ut som om den politiska dagordningen skulle bli mer traditionell med några dominerande frågor. Dit hörde till exempel de höga energipriserna, krafttag mot gängkriminaliteten samt, som alltid, vård, skola och omsorg.

Allt förändrades när Ryssland, i gryningen den 24 februari, invaderade Ukraina. Från den dagen över-skuggades den politiska debatten nästan helt och hållet av säkerhetspolitik och frågan om ett svenskt medlemskap i Nato. Knappt tre månader efter krigsutbrottet ansökte Sverige tillsammans med Finland om medlemskap i Nato. En majoritet i riksdagen stod bakom ansökan och bara två partier, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, var emot.

Kriget i Ukraina och att Sverige nästan över en natt övergav sin över 200 år gamla alliansfrihet är inte bara samtidshistoria utan är också exempel på händelser som omedelbart förändrar den politiska dagordningen och nyhetsbevakningen. De två dramatiska händelserna skulle kunna påverka valutgången i september 2022, eller så anses krig och Nato ligga så långt från väljarnas vardag att de prioriterar helt andra frågor. Turbulensen är stor inom så många områden. Med den högsta inflationen på 30 år ser många hur pengarna räcker till mindre och trots att flera sektorer ropar efter arbetskraft har långtidsarbetslösheten bitit sig fast.

Den här rapporten från *Institutet för mediastudier* handlar om hur och av vilka dagordningen under en valrörelse formas: politiker eller journalister. Det mesta materialet är framtaget före eller strax efter krigsutbrottet i Ukraina. Det inledande kapitlet av om dagordningsfrågan bygger på de unika *medievalundersökningar* som görs av JMG, Göteborgs universitet. Undersökningarna inleddes 1979 och har vid varje riksdagsval sedan dess analyserat mediedebatten under valrörelsernas fyra sista veckor. Sedan 2014 är **Bengt Johansson**, professor i journalistik och masskommunikation, en av de ansvariga för undersökningarna. I sitt kapitel konstaterar han att under de två senaste svenska valrörelserna har några få frågor fått det mesta av mediernas uppmärksamhet. Till skillnad från tidigare fokuserar olika nyhetsredaktioner dessutom på olika frågor. En sådan utveckling som påverkar både hur välinformerade väljarna är på valdagen och ökar skillnaderna mellan olika grupper, beroende på vilka medier de tar del av.

När medborgarna, i den senaste SOM-undersökningen, själva rangordnar vilka samhällsproblem och politiska frågor de tycker är viktigast, ser fem-i-topp-listan ut så här: lag och ordning, sjukvård, integration, miljö samt utbildning. I ett historiskt perspektiv är det en ovanlig dagordning, skriver statsvetarna **Henrik Ekengren Oscarsson** och **Johan Martinsson**. Traditionellt har listan de senaste decennierna toppats av arbetslöshet/arbetsmarknad och den svenska ekonomin. Därför spår de en innehållsmässigt ovanlig valrörelse men tror inte att försvars- och säkerhetsfrågor blir något huvudnummer.

Valåret 2022 är det också 50 år sedan FN höll sin första globala miljökonferens i Stockholm, under massiv mediebevakning. I början av juni 2022 arrangerades därför ett internationellt möte, Stockholm+50, med Sverige och Kenya som värdar. Men trots att miljö och klimat är den fjärde viktigaste frågan för medborgarna i SOM-undersökningen, så svänger mediernas miljöintresse över tid och hamnar lätt i skuggan av andra frågor, konstaterar miljöjournalisten **Henrik Ekman** i sitt kapitel.

Under 2022 års valrörelse har internet på allvar etablerat sig som en plattform där väljarna, framför allt unga, tar till sig politik och för politiska samtal. Det skriver **Freja Blomdahl** och **Jakob Bäck**, analytiker respektive kommunikatör på Internetstiftelsen, längre fram i rapporten. De konstaterar också att fler förstagångsväljare, jämfört med väljare överlag, tycker att sociala medier sänker tröskeln för att kunna vara med och påverka i samhällsdebatten. Kanske kan det också få inverkan på dagordningen?

Med nätet som en etablerad nyhetsaktör är det centralt att också veta vilka ämnen de dominerande nyhetssajterna lyfter i sin rapportering. Därför har medieforskaren **Peter M Dahlgren** i sitt kapitel gjort en datorstödd textanalys av drygt en miljon artiklar från januari 2020 till april 2020. Slutsatsen är att brott och olyckor samt sport dominerar. Kvinnor som grupp får också mer uppmärksamhet än män.

Lars Nord, professor i politisk kommunikation vid Mittuniversitetet, jämfört nyhets- och opinionsjournalistik under fyra veckor i valrörelserna 1994, 2002, 2010 och 2018. En genomgång som visar att ledarsidorna ofta följer nyhetsflödet om en given fråga dominerar, men också lyfter egna frågor om valrörelsen är mer splittrad.

Under en valrörelse är pressen hård på politiker att nå ut med sitt budskap vilket gör att de söker sig till allt fler plattformar. Här ser **Anders Sigrell**, professor i retorik, och retorikforskarna **Tommy Bruhn** och **Martin Sundby** en risk, både för att upprepningarna gör det lätt att trampa fel och för att det politiska budskapet riskerar att bli klichéer. Deras kapitel landar i ett försvar för behovet av det klassiska talet inför en publik på plats.

Ytterst handlar valrörelsen om vem som ska få makten att styra landet. Det är såväl politiker som journalister väl medvetna om. Trots det anklagar båda sidorna varandra regelbundet för att framställa regeringsfrågan som ett spel. Inget kan vara mer fel, skriver den politiska reportern **Margit Silberstein**, och efterlyser mer ödmjukhet inför det nya politiska landskapet där Sverigedemokraterna fått en ny roll i möjliga regeringsalternativ.

Med den här rapporten hoppas *Institutet för mediestudier* kunna öka kunskap och ge fördjupad förståelse om samspelet mellan politiker och journalister kring vilka frågor väljarna serveras under valrörelsen.

Ulrika Beck-Friis

Föreståndare, Institutet för mediestudier